

Rižarna pri Sv. Soboti

Rižarna pri Sv. Soboti je bil obrat za obdelavo riža, zgrajen leta 1898. Po 8. septembru 1943 jo je nacistični okupator uporabil za zaporniško taborišče. Rižarno so uporabljali za pridržanje, mučenje in umore talcev, antifašistov in partizanov, skladiščenje naropanega blaga ter razvrščanje zapornikov, namenjenih za deportacijo v Tretji rajh, vključno z velikim delom Judov, deportiranih z jadranske obale. Edino taborišče v Italiji s krematorijem, ki se je še vrsto let uporabljalo kot begunsko taborišče, je bilo končno leta 1965 razglašeno za državni spomenik. Leta 1975 so Rižarno prenovili po načrtih arhitekta Romana Boica in postal je Mestni muzej Rižarna pri Sv. Soboti. Rižarna pri Sv. Soboti je eno najpomembnejših spominskih obeležij v Italiji, ki ga letno obiše približno 130.000 obiskovalcev.

Razstava

Na dvajsetih fotografijah, ki so bile izbrane za to razstavo, sledimo zgodbi o Rižarni in se v ostri črno-beli tehniki sprehodimo skozi monumentalne prostore spomenika v neke vrste tihi kontemplaciji.

Fotografije je v letu 2020 posnel Marino Ierman, fotograf in oblikovalec postavitve tržaških mestnih muzejev. Ierman je Tržačan, rojen leta 1957, od leta 1979 fotografira za muzeje, spomeniško varstvo in založbe. S preučevanjem svetlobe za upodabljanje materialov in oblik se je približal muzejskim razstavam. Med njegovimi razstavnimi projekti za tržaške muzeje naj omenimo: rimski in egipčanski oddelek Muzeja antike »J.J. Winckelmann«, gledališki muzej »Carlo Schmidl« in Muzej orientalske umetnosti. Izurjeni lutkar je vodil zgodovinsko skupino »I Piccoli di Podrecca«.

Razstavo je pripravila kustosinja Anna Krekic s podporo Občine Trst in Ministrstva za kulturo. Razstava je prvič postavljena v spominski dvorani Rižarne pri Sv. Soboti ob dnevu spomina leta 2023 in je v duhu kulturne izmenjave in trajnosti zasnovana tako, da lahko potuje. Vse razstavljene slike so last fototeke Državnih zgodovinskih in umetnostnih muzejev v Trstu, kjer se zbira, hrani in uporablja ena največjih fotografskih zapuščin dežele Furlanije Julijske krajine.

Spomin na žrtve, opomin živim

Rižarna pri Sv. Soboti v Trstu
na fotografijah Marina Iermana

Mestni muzej Rižarna pri Sv. Soboti

Državni spomenik
Spominska dvorana

Trst

27. januar - 4. junij 2023

brezplačni vstop

urnik

vsak dan

do 31. marca: 10-17 (zadnji vstop ob 16.30)

od 1. aprila dalje: 10-19 (zadnji vstop ob 18.30)

info

Mestni muzej Rižarna pri Sv. Soboti

Državni spomenik

via Giovanni Palatucci 5, Trst

+ 39 040 826202

risierasansabba@comune.trieste.it

www.risierasansabba.it

www.triestecultura.it

vodeni ogledi

serviziodidattico@comune.trieste.it

na naslovnici

Marino Ierman, *Rižarna pri Sv. Soboti: vhodni hodnik*, 2020

comune di trieste
assessorato alle politiche
della cultura e del turismo

Podpora

MINISTERO
DELLA
CULTURA

Spomin na žrtve, opomin živim

Rižarna pri Sv. Soboti v Trstu
na fotografijah Marina Iermana

Mestni muzej Rižarna pri Sv. Soboti

Državni spomenik
Spominska dvorana

Trst

27. januar - 4. junij 2023

Podnapisi fotografij

Rižarna pri Sv. Soboti: monumentalni vhod.

Ko stojimo pred glavnimi vrati na ulici Palatucci 5, takoj opazimo namen oblikovalca spomenika Romana Boica, da s togim jezikom arhitekture v obiskovalcu vzbudi čustveni odziv.

Vhodni hodnik.

V notranjost spomenika vodi hodnik z visokimi stenami iz betona. Pogled nas spominja na znano sliko Auschwitza, kjer tračnice vodijo pogled do osrednjih vrat s stolpom.

Vrt.

Desno od vhoda je zelena površina, ki jo obdajajo spomeniške stavbe. Armiranobetonski obodni zidovi in prvotne gole stavbe taborišča poustvarjajo občutek zmedenosti in tesnobe taboriščnikov.

Celica smrti.

Ob vstopu v Rižarno najprej naletimo na to celico, ki je na sliki prikazana iz pogleda z vhodnih vrat. Celica je bila namenjena zapornikom, ki so čakali na usmrtitev ali premestitev.

Dvorana s celicami.

V dvorani v pritličju dvonadstropne stavbe s pogledom na osrednje dvorišče vidimo skoraj nedotaknjeno ohranjenih 17 celic za pridržanje, ki so jih nacisti zgradili spomladi leta 1944.

Celice.

Na fotografiji je prikazan detajl lesenih vrat celic, v katerih so večinoma zadrževali politične nasprotnike in pripadnike uporniškega gibanja, za katere so bile celice preddverje smrti. V vsaki celici (2 x 2 x 1,20 metra) je bilo nameščenih do šest zapornikov.

Notranje dvorišče.

Razpoznamo lahko del betonskih obodnih zidov in osrednjo stavbo, na kateri so vidni sledovi ene od stavb, ki so bile uničene konec aprila 1945. V niši je nameščena spominska plošča v spomin na žrtve. Tla iz jeklenih plošč v ospredju spominjajo na krematorij.

Dvorišče s stelo.

Stela (Pietà P.N.30) stoji na mestu dimnika, ki so ga nacisti razstrelili v noči z 29. na 30. april 1945. Na levi strani prepoznamo del talne obloge iz jeklene pločevine in štirinadstropno stavbo, ki je danes znana kot dvorana križev.

Pietà P.N.30, pogled s prehoda v kapelo.

Stela, ki jo je oblikoval Romano Boico, je visoka 830 centimetrov in je krajevno specifična skulptura v minimalističnem slogu. Sestavljena je iz devetih jeklenih profilov, varjenih po vzporednih vzdolžnih oseh na različnih višinah, in označuje mesto dimnika ter predstavlja spiralno dviganje dima v nebo.

Dvorišče s pogledom iz Dvorane križev.

Na dvorišču sta nekoč stali stavbi in 40 metrov visok dimnik. Tukaj so izvajali poboje in upepelitve. Krematorij, ki ga je januarja 1944 dal zgraditi Erwin Lambert, naj bi po številnih pričevanjih stal ob vznožju dimnika.

Detajl stolpa.

Osrednja stavba ima višji, stolpu podoben sprednji del, v katerem so stopnice za dostop v nadstropja. V pritličju je urejen muzej Rižarna pri Sv. Soboti.

Okna.

Zunanji detajl osrednje stavbe. Zidovi spominjajo na okostnjake, okna pa na izpraznjene očesne orbite, v svoji tišini pa svariijo pred grozotami nasilja.

Detajl dvorišča.

Pogled na vhodni hodnik (desno) in vhodna vrata v muzejsko sobo (levo). Zid v ospredju je stena dvorane križev.

Muzejska dvorana: jedilni pribor.

Jedilni pribor, kozarci in ura spadajo med predmete, ki so se pod nacistično okupacijo zaplenili tržaškim Judom. Leta 2000 so se predmeti vrnili Judovski skupnosti v Trstu, del pa se je podaril Rižarni pri Sv. Soboti.

Muzejska dvorana: očala in ura.

Muzej v pritličju osrednje stavbe je bil leta 2016 popolnoma prenovljen. Nova zasnova (arhitekt Corrado Pagliaro, grafični oblikovalec Roberto Duse) je bila leta 2018 nagrajena s častnim priznanjem na XXV. tekmovanju Compasso d'Oro.

Dvorana križev.

Velika stavba je bila razdeljena na štiri nadstropja, in sicer pritličje ter tri višja nadstropja. V tej stavbi so bili zaprti taboriščniki iz Rižarne, katerih večina je bila namenjena deportaciji v druga taborišča. V pritličju je bila službeno 'poveljstvo', ki so ga sestavljali judovski interniranci.

Dvorana križev: pogled na stavbo celic.

Na stenah dvoran so nekoč še bili vidni napisi, danes pa jih ni več. O napisih, ki so jih na stenah pustili taboriščniki iz Rižarne, pričujejo zapisi v dnevnikih tržaškega učenjaka in zbiratelja Diega de Henriqueza. Nekaj napisov je ohranjenih v celicah sosednje stavbe.

Dvorana križev: preplet tramov in stebrov.

Ime dvorane izhaja iz križanja stebrov in tramov, ki so nekoč podpirali tla treh zgornjih nadstropij, ki jih je Boico odstranil.

Spominska dvorana s pogledom z vhodnih vrat.

V nekdanji strojnici danes stoji bronasti kompleks kipov Mučeniki Marcella Mascherinija (185 x 80 x 55 cm), za njimi pa pust oltar. Stavbo je Boico poimenoval 'kapela'.

Detajl Mučencev.

Podolgovate in izžete figure na skulpturi, ki je bila zasnovana za spomenik v Auschwitzu, spominjajo na trupla in preživele, ki so jih Sovjeti videli ob prihodu v taborišče. Mascherinijeva gola telesa so ujeta v mrežo, ki jih prebada, roke pa stegujejo proti nebu in svobodi.